

Et brev fra Knud Rasmussen i 1905 til John Møller og dennes svar samme år

Oversat fra grønlandsk af Mariane Petersen

Mariane Petersen fandt brevene, da man var ved at tømme det hus i Nuuk, hvor Lars Møller og hans familie i sin tid boede. Som museumsinspektør fik hun lov til at gennemgå huset og containeren for mulige »værdier«, og herved blev de to breve bevaret. Det er naturligvis Grønlands Nationalmuseum og Arkiv's håb, at folk vil kigge godt efter, før de smider ud, så man fortsat kan indsamle, bevare og formidle de ting, som kan have værdi for os i dag og for vore efterkommere. (red.).

For nogle år siden fandt vi ved en tilfældighed et brev fra Knud Rasmussen til fotograf John Møller, søn af AG's første redaktør Aqqaluk – Lars Møller, og John Møllers svar samme år, begge breve skrevet på grønlandsk. Jeg synes, at disse breve bør frem i lyset, fordi de indeholder overvejelser om konsekvensen af overgangen fra fangererhverv til »moderne tider«, og hvad dette måtte få af konsekvenser for befolkningen.

Især John Møllers svar til Knud Rasmussen er interessant, fordi det behandler de opståede problemer fra en grønlandsk synsvinkel. I dag, over 90 år senere, synes jeg, at disse breve er af betydning, og jeg har bestræbt mig for at oversætte dem til dansk så trofast mod indholdet som overhovedet muligt.

Mariane Petersen, født 1937 i Maniitsoq, er uddannet translør, men har i en årrække været ansat som museumsinspektør ved Grønlands Landsmuseum, idag Grønlands Nationalmuseum og Arkiv.

København 30.3.05

Kære John Møller

Efter hjemkomsten til Danmark fra vor rejse langs hele Grønlands kyst, gjorde Mylius Erichsen og jeg alt for at indfri vore løfter til grønlænderne, ved at holde foredrag for store menneskemængder i forsamlingshuse, og skrev artikler til pressen for at hjælpe og forsvare jer. Der har i år været megen debat her i Danmark om grønlændernes fremtid.

Under vores rejse langs kysten mærkede vi, at mange grønlændere lider nød og gør sig umage for at klare tilværelsen; især har mange i syd og i nord yderst svært ved at klare strenge vintre.

Er grønlænderne ved at gå trange tider i møde? Er dette tilfældet, hvad skyldes så dette?

Under vores overvintring i Avanersuaq/Thule i 1903-04 var vi sammen med befolkningen i alle gøremål; boede hos dem, og vi observerede overhovedet ingen nød og trængsel hos dem. De lever

Knud Rasmussen. Grønlands Nationalmuseum og Arkivs billedsamling.

udelukkende af fangst og klarer sig uden hjælp fra danskere eller andre udefra. De klarer sig uden hjælp af fremmede!

På baggrund af disse konstateringer, får jeg lyst til at spørge jer grønlændere: Er grønlænderne ved at komme trange tider i møde? Er deres nuværende trængsler større end før, hvor der ingen fremmede var? Har de mistet evnen til at samle forråd til trange tider? Er dette tilfældet, hvad skyldes så dette?

Hvis I mener det samme som jeg (jeg er overbevist om, at grønlænderne i for-

hold til tidligere er begyndt at lide nød, hvilket bekymrer mig meget!) beder jeg jer om at besvare mit brev i løbet af sommeren og fortælle mig om jeres tanker.

Er fangstdyrene ved at forsvinde fra Grønland? Eller er grønlænderne ved at glemme kajakfangst og isfangst i takt med deres udvikling henimod en dansk levevis?

Ægte grønlændere er der efterhånden ikke mange af, mange er blevet blandet med danskere og er gået over til civiliserede danskeres skikke. Derfor kunne mange grønlændere, der i dag frister en trang tilværelse, måske kunne have klaret sig bedre med andre erhvervsretninger end den traditionelle fangsterhverv.

Jeg har under mine rejser truffet og snakket med så godt som alle grønlændere, og det er min erfaring at de allerfleste er fornuftige og kloge mennesker. Hvorfor er det kun danskere, der skal træffe beslutninger og være velhavere, til trods for, at de allerfleste ikke engang kan tale bare en smule grønlandsk?

En del grønlændere er efter en tilstrækkelig uddannelse blevet lige så respekterede præster som deres danske kolleger. Hvorfor kan de ikke blive kolonibestyrere, hvis de kan blive præster? Er stillingen som kolonibestyrer vanskeligere at bestride end stillingen som præst? Hvis grønlændere uden uddannelse kan blive udstedsbestyrere, hvorfor kan de så ikke blive kolonibestyrere efter at have gennemgået en uddannelse? Hvis de på seminariet kan lære de mest elementære ting, som en kolonibestyrer skal kunne, såsom regnskabsføring, skrivning, dansk og tilegne sig danske kundskaber ved at læse danske bøger, kan de udvide deres

kundskaber. Vil de så ikke kunne bestride ledende poster i deres eget samfund efter 5-6 års uddannelse på seminariet?

Hvad mener I selv? Tror I, den ældre generation, at ungdommen ikke magter at udrette noget, tror I den frygter ikke at kunne klare »skærene«?

Er fangsten den eneste måde at ernære sig ved, vil ungdommen måske følge jeres spor. Inden de bliver gamle vil de slide sig selv op i den grad, at de bliver ude af stand til at hjælpe deres nærmeste.

Idag ernærer mange grønlandere sig som fiskere, fordi de ikke magter den kunst at være fanger. Indhandlingspriserne på fisk er imidlertid så lave, og varerne i butikken så dyre, at de til trods for deres flid, har svært ved at klare tilværelsen i trange tider. Priserne på hellefisk, helleflynder og fjordtorsk er så lave, at det må volde bekymringer for fiskerne at skulle købe tøj, mad, fangstredskaber og bygningsmaterialer.

Ikke så få fiskere, der samtidig prøver at klare sig så godt de kan som fangere, vil generes af kajaksvimmelhed med det resultat, at de ikke magter kajakfangst.

Med disse forhold i tankerne, har danskerne i år forsøgt at udtænke andre mere givtige erhvervsmuligheder for grønlanderne.

Kaptajn Gustav Holm, der var i Østgrønland forrige år, og som nærer ægte kærlighed til grønlanderne, har indtrængende luftet sine tanker overfor sine landsmænd, inspektøren for Grønland, kongen og rigsdagen. Jeg vil her give resume af hans brev, således I kan se det:

– Der har tidligere været mange rensdyr i Grønland, men bestanden er i de senere år gået ned. Mod slutningen af

1800-tallet begyndte grønlanderne at snakke om, at bestanden af rener var dalende. Takket være fordelene ved at bruge riflen, steg antallet af de på årsbasis nedlagte rener. Det modsatte skulle man ellers have troet var gældende.

Omkring 1850 nedlagde grønlanderne ca. 25.000 rensdyr årligt. Men derefter faldt bestanden af klimatiske årsager, hvortil kommer, at dyrene trak sig længere væk. Dette medførte, at fordelene ved rensjagter var tvivlsomme for de grønlandere, som ikke er vant til længere rensjagter inde i fjordene. Netop i disse år er bestanden atter stigende, men i store områder, som umiddelbart er lovende, er der stadigvæk ingen rener.

Når man tænker på, hvor vigtig renen er som ressource, både med hensyn til mad, tøj og sengeklæder, burde vi intetst stile henimod indførelse af rener til Grønland. I den forbindelse vil jeg gerne komme ind på, at der fornylig blev indført tamrener til Alaska. Man købte simpelthen tamrener fra visse rensdyrområder og transporterede dem hjem med skib.

I må være vidende om, at I har stammefrænder i Alaska i Nordamerikas nordligste punkt.

Kaptajn Dr. Sheldon Jackson levede sammen med disse jeres stammefrænder i 1890 for at undersøge forholdene og erfarede, at de alle var ved at komme i nød. Han oplyste, at fangstmængderne var dalende, fordi bestandene af fangstdyr var dalende og dyrene trak sig længere og længere væk.

Efter hjemkomsten til sit land snakkede Jackson indtrængende til sin regering og sagde således: Får eskimoerne ikke

hjælp straks, vil de få det værre og værre, og til sidst vil ingen kunne redde dem fra undergang. Han fortalte, at andre eskimostammer i Sibirien har tamrener og lider ingen nød. Måske kan man hjælpe eskimoerne ved at indføre tamrener i deres land, som de kan leve af? Regeringens første reaktion var tvivl, fordi de mente at eskimoerne ikke kunne holde tæmmede dyr. Jackson gav sig imidlertid ikke, og i 1891 foranstaltede regeringen så transport af 16 rener fra Sibirien til Alaska med skib. I 1892 købte man yderligere 171 rener, og i 1893 yderligere 127 rener. Vinteren 1902 købtes 1350 tamrener til eskimoerne i Alaska. Allerede i 1902 var der 5748 tamrener i Alaska, så hurtigt formerer rener sig.

Disse eskimoer behøver ikke længere at frygte fremtiden, da de er begyndt at leve af deres tamrener i trange tider.

Hvordan vil det mon være at hjælpe eskimoerne i Grønland på samme måde? spurgte kaptajn G. Holm. Middelmådige fangere og andre, i syd og i nord, der ikke kan vænne sig til kajakfangst, kan hjælpes ad denne vej. I Nordgrønland må man sørge for at få udsat rener udenfor byerne, væk fra hunde. Familier med tamrener behøver til gengæld ikke hunde, da rener er udmærkede trækdyr.

Således fremsætter jeg en del af danskernes tanker om jeres fremtid. Jeg giver yderligere oplysninger, når jeg har fået jeres svar til sommer om jeres tanker. I må nødvendigvis tænke på jeres landsmænds fremtid. Efter vores hjemkomst fra ekspeditionen, har vi talt med Handelens folk, rigsdagen, lovgiverne og selve kongen og bad dem sikre jeres fremtid.

De nævnte instanser er meget interesserede i at høre jeres mening, så skynd jer at give jeres mening til kende!

Mine rejsefæller Mylius-Erichsen og Harald Moltke bad mig hilse jer.

Jeg håber inderligt på et svar fra jer!

Jeres hengivne
Knud Rasmussen,
Lyngø Præstegaard,
Lillerød St.,
Danmark.

*Knud Rasmussen
Lyngø-Præstegaard
Lillerød St.
Danmark.*

John Möllers svar til Knud Rasmussen.

Frederikshaab, d. 10.9.05.

Dit brev af 30.3.05, som jeg modtog i foråret, vil jeg langt om længe besvare, med mine egne overvejelser. Du spurgte til at begynde med, om grønlænderne er ved at komme trange tider imøde?

Jeg er enig med dig i denne betragtning, at grønlænderne er begyndt at lide nød. Dette har jeg observeret under mine sommerrejser langs kysten fra Nanortalik til Sisimiut siden 1889, selvom jeg ikke kender forholdene om vinteren. Især i Sisimiut synes nøden mere iøjnefaldende. Bestanden af sæler i distriktet synes faldende drastisk, hvilket måske skyldes, at storisen ikke når så langt

nordpå. Fangerne i distriktet er ellers dygtige kajakfangere. De er gået over til fiskeri, hovedsagelig efter ørreder og hajer. Nøden skyldes delvis mangel på sæler.

Dette forhold bekymrer mig og jeg finder det ønskeligt, at man finder en løsning hurtigst muligt. Og det er glædeligt at høre, at de betænksomme danskere allerede har tænkt på at indføre tamrenen her i Grønland, hvilket jeg håber vil afhjælpe nøden hos mange grønlændere. Efter min mening synes tendensen til nød at være mindre i Sydgrønland, hvilket sandsynligvis skyldes storisen, som medfører forekomster af sæler.

Jeg er dog vidende om, at der i Sydgrønland også forekommer nød om vinteren, hvilket kan skyldes flere faktorer. Jeg vil nævne følgende, der i mine øjne er mest almindelige grunde hertil: Dem, der ikke samler vinterforråd – de skødesløse. Dem, der trakter efter danske varer (især kaffe og tobak). Familier, eller bo-pladsfæller, som ikke hjælper hinanden, og for mange fangere, der deler sig i for små huse. De, der ikke gider drive kajakfangst, altså dem, der ikke gider øve sig for at blive dygtige fangere.

Tidligere boede flere fangerfamilier sammen og hjalp hinanden; de led sjældent nød, især når husstanden havde en dygtig leder.

Hvad skyldes det mon, at bestanden af sæler synes dalende? Der bliver *aldrig* drevet fangst på steder, hvor grønlands-sælen og klapmydslen yngler, fordi ungerne stadig søger tilbage, efter at mødrene har forladt dem. Grunden til dalende bestande af sæler er efter min mening, at danske grønlandssæl-jægere med skibe

myrder løs på nyfødte og små sælunger, der ligger på is. De grønlandske fangers samlede fangst, kan efter min mening ikke være årsag til de dalende bestande. Indstilles grønlandssælfangsten fra skibe, vil bestanden uden tvivl stige igen.

Der er stadigvæk mange dygtige grønlandske kajakfangere, selvom dygtige kajakfangere i forhold til hedningetiden sikkert ikke er så mange. Idag konkurrerer fangerne ikke med hinanden som dengang.

Jeg er også overbevist om, at stigende antal grønlændere retter sig mere og mere efter dansk levevis. Til trods herfor er det min faste overbevisning, at *fangsten må være den primære levevej*; jeg er dog ikke blind for, at mange i større beboelser også kan ernære sig af andet end fangst. Her tænker jeg på dem, der har let ved at tilegne sig kundskaber/de *lærenemme*. Lærerne holder jo øje med de kvikkeste børn allerede på et tidligt tidspunkt. Bliver disse uddannet af erfarne og dygtige lærere, som samtidig er til efterfølgelse i enhver henseende, er jeg sikker på, at de kan tilegne sig tilstrækkelige kundskaber til, at de kan besætte gode stillinger, når tiden er inde. Jeg mener, at *kun de lærenemme burde få den omtalte uddannelse*.

I den nyere tid består mange grønlænderes ernæring af fisk. Mange klarer sig endog udmærket ved fiskeri, især i områder med hellefisk og rødfisk. Disse fede fisk er tilstrækkelige til at klare strenge vintre; olien bruges jo også til belysning.

Ulempen ved at være fisker er dog den, at man ikke kan skaffe skind til kajakbetræk og materialer til redskaber, hvilket også kan medføre, at man ikke

John Møller. Grønlands Nationalmuseum og Arkivs billedsamling.

kan bruge sin kajak til fangst. *Netop derfor er det vigtigt at være sælfanger.*

Især i større beboelser kan man ikke undgå at lægge mærke til, at velegnede unge mænd ikke længere har lyst til at lære kajakfangst, eller at de søger lønnet arbejde om sommeren på land, eller at de søger hyre som roere på fartøjer. Er de ikke sparsommelige og har tilmed ingen kajak, lider de nød om vinteren og er til belastning for driftige fangere.

På denne baggrund mener jeg, at det bedste ville være, at danske rejsende fremover går over til *motorbåde*, som ikke kræver så mange hjælpere. Nogen af de unge mennesker kan jo blive oplært i

motorpasning. På denne måde kan man bibeholde velegnede unge mennesker i fangererhvervet. Lønnet arbejde er jo alene ikke tilstrækkelig til at klare daglige fornødenheder for familier året rundt.

Erfarne renjægere fortæller, at bestanden af rener er stigende, hvilket jeg giver dem ret i. Dette burde man drage nytte af, og det kunne være ønskeligt, at de grønlandske renjægere lærer at udnytte de nedlagte dyr fuldtud, uden at noget går til spilde. Da bestanden tidligere var stor, undnyttede man hovedsageligt skindet og smed store mængder kød væk. Dette medførte, at renerne forsvandt.

Indførelse af tamrener ville være en stor fordel, for når grønlænderne ser, at rener kan formere sig hurtigt, hvis de ikke jages unødigt, vil det være til fordel for kommende generationer.

Indfører man tamrener her i Grønland, er der som i Alaska, mange egnede blandt lokalbefolkningen, som er drevne i landjagt og som kan oplæres som renvogtere. Folk, som af forskellige årsager ikke kan lære kajakfangst. De, der skal oplæres som renvogtere, må nødvendigvis være velegnede til dette arbejde.

Der er uden tvivl mange fourageringsområder rundt omkring, som renerne aldrig kommer til. At der i det frodige Sydgrønland ikke findes rener, må skyldes indlandsisen, som renerne ikke kan forcere.

Frederikshaab, d. 10.9.05.

J. Møller.

Frederikshaab d. 10/9, 05.